

INHOUD

INLEIDING

1. visie van het JW met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

- 1.1. de doelgroep: kinderen en jongeren
- 1.2. de doelstellingen van het JW met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

2. de relatie van de jeugdwerker /jeugdwerking met de kinderen en jongeren

- 2.1. basisprincipes van de relatie tussen werker en kinderen/jongeren
- 2.2. het professioneel omgaan met gedrag van kinderen/jongeren binnen de werking
- 2.3. het professioneel omgaan met individuele hulpvragen binnen de werking

3. relatie van de jeugdwerker/jeugdwerking met, voor de kinderen en jongeren, relevante actoren

4. het omgaan met vertrouwelijke informatie

5. de relatie tussen de werker en zijn organisatie en team

TENSLOTTE

BRONNEN

INLEIDING

Deze deontologie werd ontwikkeld in de schoot van Uit De Marge, het Vlaams steunpunt voor jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. De vraag naar deontologische code voor de deelsector van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren werd steeds groter door de groeiende behoefte aan interne en externe profilering: wie zijn we, wat doen we en wat doen we niet?

Het proces

In 2001 beslisten Uit De Marge en de regionale steunpunten om op die uitdaging in te gaan. Er kwam een gefaseerd proces waarbij de sector zoveel mogelijk betrokken werd. In een eerste fase (oktober 2001- april 2002) werd samengewerkt met een projectgroep van de studierichting Sociale Pedagogiek van de K.U.Leuven om het concrete deontologische handelen in de werkingen en hun behoeften op dat vlak in kaart te brengen. Op basis van interviews bij lokale werkingen (met jongeren, jeugdwerkers en coördinatoren) en samenkomsten met een werkgroep – bestaande uit basiswerkers en coördinatoren –, stelde men een nota op. Op een algemene denkdag, waarop een groot deel van de sector aanwezig was, werd die besproken en spanningen, aandachtspunten, opmerkingen ... werden geïnventariseerd. Bij de start van de tweede fase (mei 2002- oktober 2002) stelde Uit De Marge een eerste versie van een deontologie op. Deze versie werd verder uitgewerkt en verfijnd door een nieuw samengestelde werkgroep – bestaande uit basiswerkers en coördinatoren uit lokale werkingen. De herwerkte deontologie werd eind 2002 voorgesteld op de algemene vergadering van Uit De Marge. Het proces was hiermee niet afgesloten. 2003 vormde immers een ‘testjaar’: de verschillende werkingen gingen met de code aan de slag en bespraken ze in teams en overlegsituaties. In een aantal regio’s organiseerde het regionale steunpunt een extra studiedag of overleg. De laatste opmerkingen en aanvullingen worden verzameld op het congres van Uit De Marge in november en de definitieve code wordt voorgesteld op de algemene vergadering van Uit De Marge eind 2003. Hierna zal Uit De Marge de deontologie verder verspreiden via publicaties en vormingen.

De thema's

De code bestaat uit verschillende onderdelen die telkens ingaan op een belangrijk thema waarrond de jeugdwerker voortdurend keuzes moet maken. Per thema is er een korte inleiding, gevolgd door een aantal deontologische regels. Over bepaalde onderwerpen zijn de suggesties zeer duidelijk. Over andere onderwerpen worden, rekening houdend met een zekere variëteit in de werkingen, keuzemogelijkheden gegeven. De deontologie bestaat uit 5 hoofdstukken:

1. Het eerste hoofdstuk kadert de code binnen een bredere visie op kinderen en jongeren. Die visie vertrekt van een positieve, open houding tegenover kinderen en jongeren.
2. Het tweede hoofdstuk concretiseert die visie in een aantal basisprincipes die bepalend zijn voor het handelen van de jeugdwerker. Die principes worden vervolgens vertaald in een aantal regels over drie grote items: de relatie tussen jeugdwerker en gast, het professioneel omgaan met gedrag van kinderen en jongeren en het professioneel omgaan met individuele hulpvragen.

3. Het derde hoofdstuk behandelt het spanningsveld tussen de belangen van kinderen en jongeren en de belangen van andere actoren. Het geeft een aantal basisprincipes over de positie van de jeugdwerker aan.
4. Het vierde hoofdstuk gaat in op het omgaan met vertrouwelijke informatie. Centraal hierbij staat de 'discretieplicht' van jeugdwerkers.
5. Hoofdstuk vijf geeft een aantal regels over hoe een jeugdwerker deontologisch correct kan functioneren binnen het team en de organisatie waarvan hij deel uitmaakt.

Het gebruik

De deontologische code is niet bedoeld als een strak keurslijf met vastliggende verplichtingen. Wel als een 'dynamische morele code' van de subsector. Dit betekent dat:

- de code gedragen wordt door de subsector;
- afwijkingen mogelijk zijn maar het resultaat moeten zijn van discussie of overleg om kwaliteitsvol te blijven handelen;
- werkingen de verantwoordelijkheid nemen om bedenkingen, aanpassingen, aanvullingen door te geven;
- de code voortdurend in ontwikkeling blijft.
- Op deze manier is de deontologie geen beperkend keurslijf maar een dynamisch geheel dat waardevolle antwoorden geeft op nieuwe ontwikkelingen in het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

Tenslotte bedanken we graag alle jongeren, jeugdwerkers, coördinatoren en studenten die meewerkten aan de ontwikkeling van deze deontologie.

Veel lees- en denkgenot.

1. Visie van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

1.1. De doelgroep: kinderen en jongeren

BESCHRIJVING EN STIGMATISERING: EEN DILEMMA

We mogen niet blind zijn voor het feit dat het moeilijk is om doelgroepen te beschrijven. Enerzijds stelt men vast dat de kinderen en jongeren waar men mee werkt, gestigmatiseerd worden. Anderzijds doen we hetzelfde als we proberen onze doelgroep te beschrijven. Het is dan ook belangrijk de doelgroep te definiëren en te beschrijven met voldoende respect en nuancering.

Voorlopig kiezen we ervoor om de term 'maatschappelijke kwetsbaarheid' te hanteren om de specifieke situatie van de kinderen/jongeren in onze werkingen te kunnen aangeven. De belangrijkste bedenking bij deze theorie is echter dat er vooral ingegaan wordt op negatieve aspecten van de kinderen/jongeren zonder in te gaan op de positieve aspecten. Het is dan ook cruciaal om steeds opnieuw aan te geven, en er natuurlijk ook naar te handelen, dat maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in eerste instantie gewoon kinderen en jongeren zijn.

In het dagdagelijkse werken met hen valt soms op dat het niet altijd gemakkelijke gasten zijn maar dat er een ongelooflijk potentieel is aan talenten, mogelijkheden, sterktes, creativiteit,... Het feit dat dit potentieel onvoldoende kansen krijgt in onze samenleving is niet alleen een gemis voor de kinderen en jongeren zelf, maar misschien ook voor onze samenleving

We zien en behandelen de kinderen/jongeren in onze werkingen dan ook niet als slachtoffers, probleemjongeren, potentieel cliënteel van welzijns- en hulpverleningswereld, ... Nee, we zien en behandelen ze als mensen met sterkten en mogelijkheden, als bronnen van verscheidenheid die de samenleving heel wat kunnen bijbrengen,....

Met deze bedenkingen in het achterhoofd geven we de essentie van de theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid (L. Walgrave) weer om de specifieke situatie van de kinderen/jongeren te verduidelijken.

MAATSCHAPPELIJKE KWETSBAARHEID

In de visietekst "Doelgroepbepaling en doelstellingen van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren" kiezen we ervoor om de term maatschappelijke kwetsbaarheid te gebruiken. "Maatschappelijke kwetsbaarheid" komt erop

neer dat een deel van de jongeren binnen de samenleving een opeenhoping van negatieve ervaringen met maatschappelijke instellingen ondergaan en dat dit leidt tot een ongunstig perspectief. De negatieve ervaringen hebben te maken met erkende en geoperationaliseerde cultuur, met haar normen, behoeften en veronderstellingen. Dit is het structurele aspect van deze theorie, met nogal wat aandacht voor de cultuurverschillen tussen maatschappelijk kwetsbaren en de rest van de samenleving. Maar tegelijkertijd besteedt men aandacht aan het interactieve binnen dit proces. Mensen reageren op een bepaalde manier op de kwetsingen die ze meemaken.

Maatschappelijk kwetsbaar is dus degene die in zijn contact met de maatschappelijke instellingen telkens weer te maken krijgt met de controlerende en sanctionerende aspecten ervan en minder geniet van het positieve aanbod. De potentialiteit van de maatschappelijke kwetsbaarheid ligt in de structurele positie van de bevolkingsgroep, namelijk het behoren tot de lagere sociale klasse. Kenmerkend voor deze groep is het feit dat hen niet het gezag wordt gegeven om hun eigen cultuur te laten opnemen en valoriseren in de maatschappelijk erkende cultuur. Dit betekent dat zij het moeilijker hebben hun noden en behoeften kenbaar te maken, hun belangen te verdedigen of hun rechten op te nemen.

Het culturele accent van maatschappelijke kwetsbaarheid is essentieel. Het verklaart waarom maatschappelijk kwetsbaren het moeilijk hebben om de maatschappelijke instellingen aan te wenden voor de vermindering van de ongelijkheid. Met als gevolg dat zij eigen oplossingsstrategieën gaan ontwikkelen om aan hun kwetsbare situatie het hoofd te bieden.

Het culturele accent gaat ook in op de relatieopbouw van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren met vertegenwoordigers van maatschappelijke instellingen (leraar, jeugdwerker, wijkagent, VDAB-consulent, sportclubverantwoordelijke, ...) en alles wat daarbij vaak verkeerd gaat; stigmatisatie, discriminatie, vooroordelen, Gevolg daarvan is enerzijds een voortdurende kwetsing waarbij men het risico loopt dat kinderen en jongeren zich steeds meer afzetten tegen de samenleving of zich terugtrekken uit de samenleving. Anderzijds geven deze confrontaties ook aanleiding tot het ontstaan van een negatieve beeldvorming over deze kinderen en jongeren, waartegen zij zich moeilijk kunnen weren.

« Maatschappelijke kwetsbaarheid » wijst dan ook op een interactie en op een cumulatief proces. Een mens of een bevolkingsgroep is kwetsbaar voor iets, nl. de maatschappelijke instellingen, en hij / zij wordt het steeds meer. Na een kwetsing is men meer kwetsbaar bij een volgend contact met instellingen.

Een dubbele dualiteit

Naast de dualiteit die we juist omschreven ontstond de laatste jaren een andere dualiteit van meer algemene aard. Jongeren hebben het tegenwoordig steeds moeilijker om jong te mogen zijn. Onze samenleving heeft steeds meer behoefte om te controleren en te beheersen en zet t.o.v. kinderen en jongeren dikwijls acties op vanuit een aanpassende of curatieve invalshoek. Dingen mogen niet meer verkeerd gaan, onverwachte evoluties worden met argusogen bekeken, alles moet voorzien worden. Dit is in heel wat situaties moeilijk te rijmen met jong zijn. Jongeren gedragen zich dikwijls anders dan volwassenen, ze hebben

andere behoeften, waaronder een stuk vrijheid, experimenteerruimte, enz.. Terwijl rondhangen op straat veertig, dertig, twintig jaar geleden heel normaal was voor jongeren wordt het nu als een probleem ervaren. Zet drie jongeren op een bank in een wijk en binnen de kortste keren wordt er doorverteld dat er daar waarschijnlijk gedeald wordt.

Deze dualiteit tussen volwassenen en kinderen en jongeren wordt nog des te uitdrukkelijker als je per ongeluk ook nog opgroeit als maatschappelijk kwetsbare jongere.

1.2. De doelstellingen van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

Het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren zet een emancipatorisch proces op met kinderen en jongeren. Hierbij wordt betrokken vanuit een positieve, open houding t.o.v. kinderen en jongeren, ingaande op de verscheidenheid, sterktes en mogelijkheden.

De definiëring van de term emancipatie willen we in dit kader beperken tot: “Het streven naar gelijkgerechtigdheid, zelfstandigheid, eerlijker maatschappelijke verhoudingen en de toekenning van gelijke rechten” (Van Dale)

Het emancipatorisch proces wordt concreet vertaald in de 4 doelstellingen van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren:

- De essentie van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren is het aanbieden van een **groepsgericht vrijetijdsaanbod**.
- Aangezien dit jeugdwerk voornamelijk gericht is op maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, is er daarnaast ook een **sterke aandacht voor het welzijnsgerichte**.
- Deze jeugdwerkingen willen in die situaties waar dit nodig is en relevant voor de kinderen en jongeren een **brugfunctie** vervullen naar andere maatschappelijke instellingen.
- Daarnaast wensen zij ook een **signaal- en belangenbehartigingfunctie** te vervullen in de samenleving. Dit is gericht op het beïnvloeden van maatschappelijke instellingen zodat er een betere en positievere aansluiting, betrokkenheid en communicatie is.

Deze doelstellingen worden verder uitgewerkt in de visietekst ‘doelgroep en doelstellingen van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren’.

2. De relatie van de jeugdwerker/jeugdwerking met de kinderen en jongeren

Vanuit de eerder aangegeven doelgroepanalyse en de doelstellingen geven we hier een aantal basisprincipes aan die bepalend zijn voor het methodisch handelen.

Eerder gaven we reeds aan dat we maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren zien en behandelen als actieve, dynamische creatoren en betekenisgevers, als mensen met sterkten en mogelijkheden, als bronnen van verscheidenheid die de samenleving heel wat kunnen bijbrengen,....

Dit betekent dat:

- we emancipatorisch willen werken
- we vertrekken vanuit de behoeften en belangen van de kinderen en jongeren
- we vertrekken vanuit een positieve en respectvolle houding t.o.v. de kinderen en jongeren met hun capaciteiten, competenties en mogelijkheden
- we hen zoveel mogelijk eigen verantwoordelijkheid geven
- we zoveel mogelijk gericht zijn op participatie van kinderen en jongeren zowel binnen de eigen werking als in alle geledingen van de samenleving
- we op die manier een jeugdwerking opzetten die zoveel mogelijk is afgestemd op de waarden, normen en cultuur van de kinderen en jongeren. De werking moet dan ook een plaats worden waar ze zich thuis voelen en **die** hen experimenteeruimte biedt in hun relatie met anderen.
- we zoveel mogelijk gericht zijn op communicatie tussen de betrokken kinderen en jongeren en andere belangrijk actoren in hun leven
-

In het hiernavolgende gaan we deze principes vertalen in een aantal artikels onderverdeeld in drie grote items:

- basisprincipes van de relatie tussen werker en kinderen en jongeren
- het professioneel omgaan met gedrag van kinderen en jongeren
- het professioneel omgaan met individuele hulpvragen

2.1. basisprincipes van de relatie tussen werker en kinderen en jongeren

- 1. De houding van de werker is gebaseerd op respect en erkenning van de eigen verantwoordelijkheid en keuze van handelen van kinderen en jongeren. Het uitgaan van een geloof in handelingsbekwaamheid bij kinderen en jongeren en het recht op zelfbeschikking zijn hierbij belangrijke uitgangspunten. De concrete toepassing van dit principe gebeurt in functie van de persoon, o.a. rekening houdend met de leeftijd. Principe is echter dat er door de werker zoveel mogelijk uitgegaan wordt van deze handelingsbekwaamheid en het recht op het maken van eigen keuzen. Indien de werker oordeelt dat hij moet afwijken van dit principe dan moet dit, indien mogelijk, eerst besproken worden op het team of met de coördinator.**
- 2. De reeds eerder aangegeven doelstellingen, nl. het aanbieden van een groepsgericht vrijetijdsaanbod, de sterke aandacht voor het welzijnsgerichte, de brugfunctie en de signaal- en belangenbehartigingsfunctie kaderen in een emancipatorisch proces. Dit wil zeggen dat men streeft naar gelijkgerechtigdheid, zelfstandigheid, eerlijker maatschappelijke verhoudingen en toekenning van gelijke rechten. De werker let er dan ook op dat alle acties die hij onderneemt of waar hij bij betrokken wordt in dit emancipatorisch proces kaderen.**
- 3. De werker dient binnen zijn beroep te streven naar professionaliteit en deskundigheid.**
- 4. De werker maakt geen misbruik van zijn deskundigheid en/of positie.**
- 5. De werker toont ten opzichte van iedereen gelijke bereidheid tot het aangaan van een professionele relatie. Hierbij houdt hij natuurlijk wel rekening met de doelstellingen van het project en de beoogde doelgroep.**
- 6. De werker hanteert een zo duidelijk mogelijke scheiding tussen privé- en werktijd en communiceert dit ook duidelijk naar de kinderen en jongeren toe.**

2.2. Het professioneel omgaan met gedrag van kinderen en jongeren binnen de werking

Eerder stelden we: “We zien en behandelen de kinderen en jongeren niet als slachtoffers, probleemjongeren, potentieel cliënteel van welzijns- en hulpverleningswereld, als kind tussen twee stoelen, enz.. Nee, we zien en behandelen ze als actieve, dynamische creatoren en betekenisgevers, als mensen met sterkten en mogelijkheden, als bronnen van verscheidenheid die de samenleving heel wat kunnen bijbrengen,....”. Deze visie moet ook

zijn weerslag vinden in de houding van de werker/werking t.o.v. het gedrag van kinderen en jongeren in de werking. Anderzijds moeten we niet blind zijn voor de realiteit dat deze kinderen en jongeren soms “als negatief ervaren gedrag” vertonen. Volgens ons zal er een constante zoektocht moeten gebeuren tussen stimulering van “positief gedrag”, het ontwikkelen van competenties op dit niveau en het aangeven van grenzen. Dit uit zich in de volgende artikels:

- 7. De werker/werking is gericht op een positieve, respectvolle relatie met kinderen en jongeren. Dit wil zeggen:**
 - dat de werker zich bewust is van zijn rol als referentiekader voor de kinderen en jongeren
 - dat er binnen de werking zoveel mogelijk een sfeer gecreëerd wordt waarbij kinderen en jongeren gestimuleerd worden om ‘positief’ gedrag te vertonen en hun competenties op dit niveau te ontwikkelen.
- 8. Het maken van fouten is menselijk en moet dus eerder gezien worden als een zeer normaal en positief leerproces dat alle kinderen en jongeren doormaken.**
- 9. Dit leerproces houdt echter ook in dat naar de kinderen en jongeren toe consequent grenzen moeten worden aangegeven als ze fouten maken. Dit betekent echter niet dat ze altijd gestraft moeten worden. Het voeren van een consequente en open communicatie is een eerste vereiste.**
- 10. In situaties waarbij er toch moet gestraft worden, moet men uitgaan van een aantal principes:**
 - in eerste instantie moet er altijd gestreefd worden naar een mogelijkheid voor het kind of de jongere om het terug goed te maken
 - de straf moet afgestemd zijn op het afwijkend gedrag
 - tijdens de straf zal de werker/werking steeds kansen creëren om met het betrokken kind of jongere te communiceren
- 11. In de werking wordt er zoveel mogelijk duidelijkheid gecreëerd over wat kan en niet kan. Dit wordt zoveel mogelijk op een positieve manier gecommuniceerd naar de kinderen en jongeren.**

2.3. Het professioneel omgaan met individuele hulpvragen binnen de werking

Welzijnsgericht werken betekent continu aandacht hebben voor kinderen, tieners en jongeren op de zeven levensdomeinen: vrije tijd, leefomgeving (thuis, opvoeding, buurt), onderwijs, inkomen, maatschappelijke instellingen, justitie en verhoogde risico's. Hulpvragen op deze domeinen dienen dan ook de nodige aandacht te krijgen.

- 12. Er zal door de werker steeds professioneel omgegaan worden met individuele hulpvragen van kinderen en jongeren op de verschillende levensdomeinen. De jeugdwerker gaat in de aanpak van deze vragen echter niet verder dan zijn eigen grenzen (tijd en deskundigheid) en de doelstellingen van de organisatie toelaten. Dit kan gaan van**
- op een professionele manier luisteren, ondersteunen en doorverwijzen
 - op een professionele manier begeleiden en doorverwijzen
 - tot op een professionele manier intensere hulpverlening bieden
- Bij dit laatste geldt de voorwaarde dat de organisatie hiervoor over deskundige mensen beschikt die hulpverlening expliciet in hun takenpakket hebben staan.**
- 13. Indien de werker niet kan ingaan op een vraag van een doelgroepslid (wegens de doelstellingen van de organisatie, de eigen deskundigheid en/of persoonlijke ethiek) dan verwijst hij de betrokkene(n) door naar een instantie of persoon die dit wel kan. Dit gebeurt in overleg met de jongere. Een minimale opvolging na doorverwijzing is aangewezen, in samenspraak met de jongere.**
- 14. De organisatie is een centrum met mensen die inzicht hebben in en contacten hebben met het netwerk van voorzieningen rond de zeven levensdomeinen zodat er zo correct mogelijk kan doorverwezen worden. Binnen de organisatie is er dan ook kennis van de sociale kaart zodat er correct kan doorverwezen worden**
- 15. De mate waarin de werker/werking kan ingaan op individuele hulpvragen van kinderen en jongeren wordt met hen op een permanente manier gecommuniceerd.**

3. Relatie van de jeugdwerker/jeugdwerking met, voor de kinderen en jongeren, relevante actoren

Binnen de jeugdwerking hebben jeugdwerkers niet alleen te maken met de kinderen en jongeren maar ook met actoren die voor de kinderen en jongeren belangrijk zijn. In de eerste plaats zijn dit ouders en familieleden, maar ook andere maatschappelijke instellingen zoals de hulp- en dienstverlening, sport- en cultuurinitiatieven, school, het politionele en justitiële apparaat, enz.. In de dagdagelijkse praktijk merken we dat naast de gewone contacten er geregeld spanningsvelden ontstaan tussen kinderen en jongeren en deze actoren. Welke positie neemt de jeugdwerker in t.o.v. de actoren? In dit hoofdstuk geven we hierover ook een aantal basisprincipes aan.

In het voorgaande gaven we aan wat de basisprincipes waren van het handelen t.o.v. de kinderen en jongeren. Deze uitgangspunten hebben dan ook hun gevolgen voor de rol van de jeugdwerker t.o.v. andere actoren.

- 16. De relatie van de jeugdwerker met andere actoren zal zich kenmerken door respect, zoveel mogelijk verantwoordelijkheid en recht op eigen keuzen van/voor die andere actoren, net zoals naar kinderen en jongeren. Ook derden worden gezien als actieve, dynamische creatoren en betekenisgevers, als mensen met sterkten en mogelijkheden, als bronnen van verscheidenheid.**
- 17. Ook in het contact met derden blijft de jeugdwerker prioritair uitgaan van het emancipatorisch proces met de kinderen en jongeren.**
- 18. De jeugdwerker is er voortdurend op gericht zoveel mogelijk een open communicatie te creëren tussen de kinderen en jongeren en de voor hen relevante actoren. Hierbij is zij/hij zich bewust van zijn rol als referentiekader voor zowel de kinderen/jongeren als de relevante actoren.**
- 19. Ook bij deze open communicatie gaat men uit van zoveel mogelijk verantwoordelijkheid en keuzevrijheid van kinderen en jongeren.**
- 20. De jeugdwerker zal de kinderen en jongeren hierbij zoveel mogelijk ondersteunen.**
- 21. De jeugdwerker zal deze communicatie dan ook zo veel mogelijk door de kinderen en jongeren zelf laten doen.**
- 22. Indien de jeugdwerker overlegt met andere actoren over de kinderen en jongeren dan zal de werker de betreffende kinderen en jongeren steeds hierover inlichten, op de hoogte houden, inlichten over de mogelijke gevolgen, ...**

Spanningsvelden

Zoals we reeds hiervoor aangaven is er geregeld sprake van een spanningsveld tussen de kinderen en jongeren en de andere actoren, zoals ouders, school, hulp- en dienstverlening, politie, enz.. Dikwijls heeft dit te maken met tegengestelde of niet helemaal gelijklopende belangen. Het gebeurt dikwijls dat de jeugdwerker dan ook onder druk gezet wordt om partij te kiezen. Voorbeelden hiervan zijn legio: ouders die de jeugdwerker willen inschakelen in hun eigen pedagogisch proces t.o.v. het kind of de jongere; hulpverleningsinstanties die jeugdwerkers onder druk zetten om deel te nemen in het door hen opgezet hulpverleningsproces; enz.. Wat betekent dit nu voor de werker? Welke positie moet hij nu hierbij innemen?

Het handelen van de werker in dit soort van situaties zal gebaseerd zijn op de hiervoor aangegeven basisprincipes. Verder willen we hier een aantal bijkomende principes aangeven:

23. De belangen van kinderen en jongeren en ander actoren lopen niet altijd gelijk. Indien de jeugdwerker inschat dat hij genoodzaakt is om zich te engageren in het belang van de andere actoren, dan moet hij dit eerst bespreken op het team of met de coördinator.

24. De beslissing die hieruit volgt wordt ook gecommuniceerd met het kind of de jongere.

Een spanningsveld in de andere richting

In het vorige punt vernoemden we het feit dat andere actoren de jeugdwerker soms onder druk zetten en hen proberen in te schakelen in hun belang. Dit werkt echter ook andersom. Dit uit zich zeer concreet in situaties waarbij kinderen of jongeren zich systematisch misdragen binnen de werking, of schade berokkenen, enz.. Kan je andere actoren proberen in te schakelen bij moeilijkheden? In hoeverre worden bijvoorbeeld ouders op de hoogte gebracht van moeilijkheden? Wanneer doe je dat?

25. Als er sprake is van een spanningsveld tussen de kinderen en jongeren en de werker/werking dan wordt er uitgegaan van zoveel mogelijk eigen verantwoordelijkheid en recht op eigen keuze van de kinderen en jongeren. Dit wil zeggen dat het inschakelen van derden ter ondersteuning van je positie t.o.v. kinderen en jongeren af te raden is.

26. Indien de werker inschat dat dit toch moet gebeuren dan moet hij dit eerst bespreken met de betrokken kinderen en jongeren.

27. Indien de werker na het gesprek met kinderen en jongeren nog steeds inschat dat dit moet gebeuren dan moet hij dit eerst bespreken met het team en/of de coördinator.

28. De betrokken kinderen en jongeren worden van het resultaat hiervan op de hoogte gebracht.

Samenwerkingsverbanden in het algemeen

29. De jeugdwerker/jeugdwerking moet samenwerken met derden indien dit voor de betreffende kinderen en jongeren relevant is en indien het enigszins haalbaar is binnen de mogelijkheden van de werking.

30. De werker/werking brengt de betrokken kinderen en jongeren op de hoogte van mogelijke gevolgen van de desbetreffende samenwerkingsverbanden.

31. De werker/werking werkt niet samen met derden als dit de verbreking van één van de punten van de deontologie inhoudt.

COMMUNICATIE MET OUDERS EN FAMILIE

Eén van de belangrijke andere actoren binnen meerdere werkingen zijn de ouders en andere familieleden. De jeugdwerker dient dan ook respect op te brengen voor de verantwoordelijkheden van deze actoren, zoals ook gesteld in artikel 16. Er wordt gestreefd naar een constructieve relatie.

Toch dient hierbij opgelet te worden dat de omgang met de ouders de vertrouwensband met de kinderen/jongeren niet schaadt. Dit betekent:

- dat alle kinderen/jongeren gelijk behandeld worden binnen de werking. De aard van het contact met de ouders mag hierin geen rol spelen.
- dat de manier van omgaan met ouders (o.a. het informeren van ouders over het gedrag van hun dochter of zoon) duidelijk wordt gecommuniceerd naar de kinderen/jongeren en de ouders/familieleden.
- dat de werker zoveel mogelijk kansen creëert om de communicatie met ouders te laten gebeuren door de kinderen/jongeren zelf of in aanwezigheid van de kinderen/jongeren (zie artikel 18).
- dat, indien er een overleg gebeurt zonder aanwezigheid van het kind/de jongere, de kinderen/jongeren hierover worden ingelicht (zie artikel 22).
- dat bij kinderen familieleden enkel worden ingeschakeld vanuit het principe van gedeelde zorgzaamheid. Hierbij is het belangrijk dat er structureel contact is met de ouders en dat je zicht hebt op de gezinssituatie.
- dat bij tieners en jongeren familieleden enkel worden ingeschakeld indien de relatie tussen de jeugdwerker en de betrokken tiener/jongere dreigt vast te lopen.

Bij dit alles dient ook rekening gehouden te worden met artikels 33 t.e.m. 36 i.v.m. discretieplicht (zie verder). Dit betekent o.a. dat het doorgeven van informatie aan ouders enkel gebeurt indien kan worden ingeschat dat er sprake is van persoonlijke schade voor de werker of werking of indien dit op langere termijn in het voordeel is van het kind of de jongere. Het systematisch inschakelen van ouders bij tuchtproblemen is echter af te raden en is nadelig voor de gezagspositie van de werker en zijn/haar vertrouwensrelatie met het kind / de jongere.

4. Het omgaan met vertrouwelijke informatie

Met vertrouwelijke informatie bedoelen we hier:

- informatie die hoort tot de privé-sfeer van mensen, gaande van persoonlijke informatie tot problemen en behoeften die mensen hebben,
- informatie in de illegale sfeer, gaande van het uitvoeren van zwartwerk, het roken van hasj tot zwaarwichtige illegale feiten zoals inbraken, diefstal, enz.

Bij een standpuntbepaling hier rond is het ook belangrijk om de situatie van de doelgroep te bekijken. Maatschappelijk kwetsbaren hebben door het feit dat ze voortdurend gekwetst worden door maatschappelijke instellingen ook geen vertrouwen meer in deze instellingen. Ze ervaren maatschappelijke instellingen heel vaak als moraliserende instellingen die hen willen veranderen. Ze gaan dan ook contacten met deze instellingen vermijden of ze gaan deze tegemoet in een egestelling. Daardoor zijn ze ook zelf minder geneigd om gebruik te maken van het positieve aanbod van deze maatschappelijke instellingen. Het jeugdwerk kan hierbij een belangrijke preventieve rol spelen. Als de jeugdwerking, als maatschappelijke instelling, erin kan slagen een positieve relatie op te bouwen met de kinderen en jongeren dan slaagt ze er ook in deze kinderen en jongeren te overtuigen van het feit dat niet alle maatschappelijke instellingen over dezelfde kam te scheren zijn.

Het omgaan met vertrouwelijke informatie is hierbij van cruciaal belang. Hierbij staat of valt de positieve relatie. Dit heeft ook tot gevolg dat dit geen zuiver individuele beslissing kan zijn van de werker of werking. Beslissingen die werkers/werkingen hierover nemen hebben ook gevolgen voor het beeld dat kinderen en jongeren en andere actoren hebben t.o.v. het jeugdwerk in het algemeen en dit moet dan ook mee afgewogen worden.

Belangrijk hierbij is ook de vraag of jeugdwerkers met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren vallen onder artikel 458 van het strafwetboek, aangaande de geheimhoudingsplicht. Hier rond is op dit ogenblik absoluut geen duidelijkheid en er kunnen hier dus ook geen uitspraken over gedaan worden. We hopen dat we dit in de toekomst wel kunnen doen.

Wat we wel kunnen doen is wijzen op de discretieplicht van jeugdwerkers aangaande vertrouwelijke informatie betreffende de kinderen en jongeren waar ze contact mee hebben. Dit uit zich in de volgende artikels.

- 32. Jeugdwerkers en jeugdwerkingen zijn gebonden door een discretieplicht. Deze discretieplicht houdt in dat de werker/werking discreet omgaat met de vertrouwelijke informatie die hij heeft over kinderen en jongeren en hun omgeving. Dit betekent dan ook dat deze informatie in principe niet doorgegeven wordt aan derden.**
- 33. Deze discretieplicht kan opgeheven worden in vijf situaties:**
- indien het kind of de jongere hiervoor de toestemming geeft,
 - indien de werker inschat dat het opgeven van de discretieplicht in het belang is van het kind of de jongere
 - indien er sprake is van een moreel dilemma voor de werker/werking
 - indien er sprake is van persoonlijke schade voor de werker of werking
 - indien de wet de werker/werking hiertoe verplicht
- 34. Kinderen en jongeren worden hiervan in een voortdurende dialoog van op de hoogte gesteld. Op basis hiervan worden afspraken gemaakt met de kinderen en jongeren. Dit gebeurt zowel op voorhand als permanent.**
- 35. Deze opheffing van de discretieplicht moet gepaard gaan met een gedragscode. Deze houdt in:**
- een voorafgaand gesprek met het betrokken kind of jongere,
 - een voorafgaand overleg met het team en/of coördinator / organisatieverantwoordelijke. Beslissingen hierover worden genomen door de coördinator / organisatieverantwoordelijke.
 - het op de hoogte brengen van het kind of de jongere van alle stappen ter zake.
- 36. Het opheffen van de discretieplicht gaat alleen over die informatie die relevant is in die situatie.**
- 37. Het uitwisselen van vertrouwelijke informatie over de kinderen en jongeren binnen het team of de werking (gedeeld beroepsgeheim) kan relevant zijn en is een keuze die men maakt binnen de organisatie. Ook hierbij zijn er echter een aantal beperkingen:**
- de uitgewisselde informatie moet relevant zijn
 - ook hiervan worden kinderen en jongeren in een voortdurende dialoog op de hoogte gesteld
- 38. Dossiervorming:**
- Men kan er binnen het jeugdwerk voor kiezen om dossiers op te maken aangaande individuele kinderen of jongeren. De beslissing om dit te doen moet echter rekening houden met drie belangrijke aspecten:
- A. Privacywetgeving**
- Hierbij moet er rekening gehouden worden met de bestaande privacywetgeving. Dit betekent o.a.:
- de werker/werking verzamelt van de kinderen en jongeren slechts die gegevens die relevant zijn voor een goede werking
 - het is o.a. verboden gegevens bij te houden aangaande geloofsovertuiging en seksuele voorkeur
 - indien er een dossiervorming gebeurt binnen de werking dan worden de kinderen en jongeren hiervan op de hoogte gesteld

- de werker/werking zorgt ervoor dat de gegevens over kinderen en jongeren niet toegankelijk zijn voor anderen
 - de kinderen en jongeren hebben altijd het recht om dit dossier in te kijken.
- B. Beroepsgeheim:**
Zoals eerder gesteld is het niet duidelijk of jeugdwerkers vallen onder artikel 458 van het strafwetboek aangaande geheimhoudingsplicht. Dit heeft ook gevolgen voor dossiervorming en de status van deze dossiers. Er is dus geen garantie dat de bijgehouden informatie beschermd wordt door geheimhoudingsplicht of beroepsgeheim.
- C. Ouders:**
De wetgeving op de verwerking van persoonsgegevens verleent ouders inzage-recht in dossiers van hun minderjarige kinderen.

5. De relatie tussen de werker en zijn organisatie en team

- 39. De jeugdwerker aanvaardt de organisatie waaraan hij verbonden is als het kader van zijn beroepsuitoefening. D.w.z. dat alle acties die de werker onderneemt, kaderen binnen de visie, doelstellingen en afspraken van de organisatie.**
- 40. Werkopdrachten geformuleerd door de organisatie t.o.v. jeugdwerkers kaderen steeds in het hier aangegeven deontologisch kader.**
- 41. De jeugdwerker werkt loyaal mee aan de uitvoering en de ontwikkeling van de doelstellingen en beleid van de organisatie voor zover dit overeenkomt met de eigen beroepsuitoefening.**
- 42. De jeugdwerker verstrekt zijn verantwoordelijken de gegevens die van belang zijn voor het ontwikkelen en evalueren van het organisatiebeleid, zowel op het niveau van het groepsgericht vrijetijdsaanbod en welzijnsgerichte acties als op het niveau van de brugfunctie en signaal-en belangenbehartigingfunctie.**
- 43. De jeugdwerker legt verantwoording af aan zijn verantwoordelijken over de wijze waarop hij de functie vervult.**
- 44. De jeugdwerker:**
- stelt zijn deskundigheid ten dienste van het team en de organisatie,
 - stelt zijn eigen opvattingen over zijn werk ter discussie voor aan het team en de organisatie
 - toetst zijn eigen beroepsmatig handelen
 - en houdt zich aan de afspraken binnen het team.
- 45. De organisatie is verantwoordelijk voor het uitwerken van een professionele omkadering. Dit houdt o.a. in:**
- een inhoudelijke ondersteuning voor het personeel
 - een veiligheidsbeleid
 - structurele ondersteuning zoals infrastructuur, materiaal, middelen,...

Tenslotte

In de inleiding gaven we reeds aan dat de deontologie geen beperkend keurslijf mag zijn maar een dynamisch geheel dat waardevolle antwoorden geeft op nieuwe ontwikkelingen in het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

Dit betekent dat de deontologie in de toekomst zal blijven evolueren. We kunnen nu reeds enkele zaken aangeven die in de toekomst opgenomen/verder uitgewerkt zullen worden:

- deontologische aandachtspunten voor Raden Van Bestuur en stuurgroepen.
- deontologische aandachtspunten in de relatie met subsidiërende instanties
- een verdere uitwerking van de relatie tussen de werker en zijn organisatie en team

Bronnen

Walgrave, L. (ed.) (1996). Confronterende jongeren. Leuven, Universitaire pers.

Steunpunt Algemeen Welzijnswerk , afdeling Vlastrov (1998). De deontologie van het straathoekwerk. Brussel.

Uit De Marge vzw (2000). Doelgroep en doelstellingen van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Antwerpen.

Van Assche, V. (2001). Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde jongeren. Gids sociaal-cultureel en educatief werk., 30, pp. 97-129.

Afdeling Sociale pedagogiek en Gezinspedagogiek K.U.Leuven (2002). De dunne rode lijn. Eindrapport projectonderwijs. Leuven.

CMGJ vzw (2002). Conclusietekst studiedag visie en deontologie. Genk.